Jaargang 5 no. 1 april 1958

Coolia

CONTACTBLAD VAN DE NEDERLANDSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

Secretariaat: Mej. Dr A. Jaarsveld, Hugo de Vries-Laboratorium,
Plantage Middenlaan 2a, A'dam C.

Redacteur: C. Bas, Rapenburg 98a, Leiden.

Auteursrechten voorbehouden.

NSP
BAU
MM

DE NEDERLANDSE MYCOLOGISCHE VERENIGING 50 JAAR

Tien jaar zijn verlopen sedert wij in 1948 onze grote tentoonstelling te Amsterdam hielden ter herdenking van het 40-jarig bestaan onzer Vereniging. Nu schrijven wij 1958 en deze herfst mogen wij het feit herdenken, dat de Nederlandse Mycologische Vereniging 50 jaar geleden, om het precies te zeggen op 17 oktober 1908, te Haarlem werd opgericht.

Vooruitlopend op de genoemde datum is het goed hier nu al even bij stil te staan, want 50 jaar is niet alleen een mooi getal, doch het is ook een lange tijd, gerekend naar menselijke maatstaven. Het is langer dan een normale mensenleeftijd van actief werken en zo mag het ons dan ook niet verwonderen, dat van de oprichters en van hen die zich kort daarna bij de Vereniging aansloten vrijwel allen ons zijn ontvallen. Hoezeer het aspect van een vereniging zich wijzigt, wordt men zich bewust als men een blik achterom slaat. Toen ik bijna 30 jaar geleden lid werd, telde de N.M.V. ongeveer 300 leden. Van hen zijn er nu nog slechts omstreeks 28 lid!

Veel is er in de loop der jaren veranderd. Vroeger vierden de veldmycologen hoogtij. Een groot gedeelte van de op excursies gevonden zwammen meende men zonder moeite op het gezicht de juiste naam te kunnen geven; voor vele andere vond men thuis gekomen vaak heel gemakkelijk de naam. Deze vlotte naamgeverij was heel prettig en geschiedde ook inderdaad zeer serieus, maar zij bleek volgens de normen de huidige mycologische systematiek niet houdbaar. De moderne systematiek immers gaat te werk met heel andere hulpmiddelen en toont ons aan, dat er veel meer soorten bestaan dan wij vroeger dachten en dat ook de verwant-

COMMONWEALTH MYCOLOGICAL INSTITUTE
5 - MAY 1958

schappen en de omgrenzingen der genera dikwijls heel anders liggen. Helaas is door dit alles het determineren in het bijzonder voor de liefhebbers veel bezwaarlijker geworden. De boeken werden dikker,moeilijker en - duurder; een moderne microscoop (voor liefhebbers haast onbetaalbaar) en vaardigheid in de fijne techniek der microscopische techniek werden onontbeerlijk. En voor dit alles moet men tijd hebben,veel tijd.

Gemakkelijk kenbare genera (b.v. Armillaria, Pholiota) en soorten (Fopzwam en diverse andere) zijn van hun voetstuk gehaald en gesplitst; vele oude, vertrouwde namen zijn door andere vervangen.

Dit wat sombere beeld heeft ongetwijfeld invloed gehad op ons ledental. Er zijn zeer zeker mensen door afgeschrikt. Maar gelukkig zijn er altijd een aantal liefhebbers geweest die hebben weten door te zetten en die zich met taaie vasthoudendheid naast de wetenschapsmensen een eervolle plaats hebben veroverd.

Er zijn er ook, en gelukkig relatief velen, die in de N.M.V. meer hebben gevonden dan een soort „vakvereniging", nl. onderlinge vriendschap of genegenheid, gezelligheid bij excursies en bijeenkomsten, alsmede gezamenlijk oplossen van mycologische problemen, en zie - dit belangrijke aspect is in de 50 jaar, welke achter ons liggen, onverminderd blijven bestaan.

Hoe belangrijk voor een vereniging als de onze, die naar buiten een wetenschappelijke standing heeft op te houden, de financiële basis ook mag zijn, zij staat of valt ten slotte toch eigenlijk met de animo welke in de kern harer leden leeft.

Ik hoop dit jaar nog gelegenheid te hebben wat dieper in te gaan op de historie van onze Nederlandse Mycologische Vereniging. Voor het ogenblik zij het genoeg om het jubileumjaar aan te kondigen.

Wat wij in oktober bij de herdenking zullen kunnen doen, staat nog niet vast. Ernstig wordt getracht wederom een grote jubileumtentoonstelling te organiseren en indien dit gelukt, zullen wij op alle leden een beroep moeten doen om ons bij te staan door het zenden van materiaal of anderszins.

Iets aardigs, wat geld kost, zal helaas niet mogelijk zijn; daarvoor is de kas te zwak. Dat is wel jammer, maar hieraan valt nu eenmaal niets te veranderen. Voor het overige mogen wij echter hopen op een gezellige herdenking van ons jubileum, in welke vorm dan ook, in oktober a.s.

G.L. van Eyndhoven.

ENKELE AARDIGE VOORJAARS-DISCOMYCETEN

Een voorlopige inventarisatie van enige terreintjes in het Vechtplassen-gebied, voornamelijk in de omgeving van Loosdrecht, Kortenhoef en Nederhorst den Berg, leverde in het voorjaar van 1957 enkele interessante Discomyceten op, waarvan er een paar hier worden genoemd. De genoemde terreintjes zijn voornamelijk begroeid met elzen- en wilgenbosjes en dank zij de bijzonder zachte winter ontwikkelde zich reeds begin januari een rijke mycoflora.

Op afgevallen, overjarige vrouwelijke katjes van wilgen, hoofdzakelijk Salix viminalis kwam reeds in begin februari Phialea amenti (Batsch ex Fr.) Quél. voor. De apotheciën van deze fungus ontspringen tussen de vergane schubjes en zijn witachtig. De asci en de ascosporen hebben afmetingen, die resp. variëren van 58 - 62 (75) x 5.5 - 7.5 μ en 12.5 - 13.5 x 4 μ. De kommavormige ascosporen zijn voor deze soort erg karakteristiek. Op vele plaatsen in het gehele Vechtplassen-gebied werd deze Discomyceet verzameld.

Een tweede, typische, in het voorjaar fructificerende soort is wel Ciboria amentacea (Balb.) Fuck (fig. 1). Hier worden de apotheciën in grote getale op de afgevallen, overjarige, mannelijke katjes van els (Alnus glutinosa) gevormd. Van aanvang februari af tot begin april waren de vruchtlichamen overal in enorme aantallen onder de elzen te vinden. De optimale ontwikkeling van de apotheciën viel omstreeks half maart en waar men liep kon men de wolkjes van de ontsnappende ascosporen waarnemen. Na ongeveer 1 april was het nog moeilijk fructificaties van de zwam waar te nemen, ofschoon in 1956 tot einde april nog talloze exemplaren aangetroffen werden. De apotheciën van Ciboria amentacea zijn lichtbruin en 4 tot 20 mm groot. Het steeltje kan een zeer variabele lengte bereiken. Afmetingen van asci en ascosporen zijn resp. 100 - 120 x 7 - 10 μ en 7 - 10 x 4.8 - 6 μ. Deze fungus werd reeds vermeld in De Levende Natuur (Jaargang 30 : 310,312, 1926).

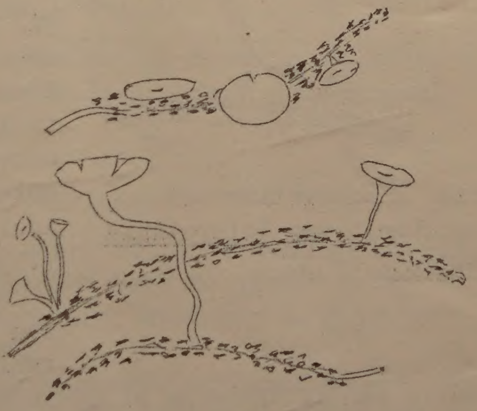

fig. 1 Ciboria amentacea (x 1)

Op afgevallen knopschubben van populieren werden dit voorjaar ook grote aantallen kleine, witte apotheciën van de soort Phialea gemmarum (Boud.) Sacc. gevonden. De asci en ascosporen meten hier resp.

35 - 45 x 6 μ en 6 - 7 x 3 μ.

Op afgevallen, overjarige elzenproppen vonden wij de volgende, reeds bekende soorten: Dasyscyphus virgineus (Batsch ex Fr.) Fuck., met witte, behaarde apotheciën; Phialea alniella (Nyl.) Boud., met witachtige, soms gelige en ongesteelde apotheciën; Ciboria alni (O.Rostr.) Buchw., met duidelijke langgesteelde apotheciën en Mollisia amenticola (Sacc.) Rehm met ongesteelde, grijze apotheciën. T.z.t. hopen wij een tabelletje samen te stellen, waardoor het determineren van deze soorten op elzenproppen wordt vergemakkelijkt.

Begin mei werden in de Binnenpolder onder Tienhoven een paar terreintjes bezocht. Daarbij werden een tweetal vrij grote interessante soorten op Carex en Glyceria gevonden, die hieronder meer in detail worden beschreven.

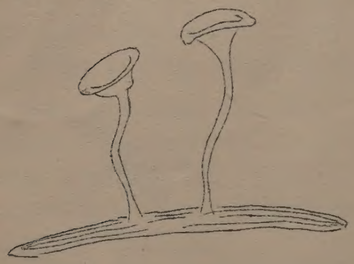

fig. 2 Sclerotium met apothecia van Sclerotinia sulcata (x 2)

Sclerotinia sulcata (Desm.) Whetzel, (fig. 2) in Mycologia 21 : 15.1929.

Apotheciën aanvankelijk bekervormig, bij verdere ontwikkeling zich vlak uitspreidend, vleeskleurig, 5 - 8 mm groot, gesteeld. Steeltje eveneens vleeskleurig en variabel in lengte, tot 15 mm lang. Apotheciën zich ontwikkelend uit een 15 tot 20 mm lang, zwart sclerotium, dat zich in de halm bevindt. De asci zijn 165 x 11.5 μ; de ascosporen 16 x 7.5 μ, ééncellig, kleurloos en ellipsoid.

Apotheciën konden in allerlei stadia van ontwikkeling worden geobserveerd. Ze parasiteren op de waardplant Carex riparia, welke aan de drassige slootkanten voorkomt.

De verwante soort Sclerotinia duriaeana (Tul.) Rehm (cf. Hedwigia 21 : 66.1882) parasiteert eveneens op Carex. De levenswijze van beide soorten Sclerotinia's is uitvoerig door Whetzel (1946) en Buchwald (1947) geschetst.

Rutstroemia calopus (Fr.) Rehm, in Rabenh. Krypt. Fl. 1(3) : 768.1896.

Apotheciën aanvankelijk bekervormig, zich later vlak uitspreidend, vleeskleurig, 3 tot 10 mm groot, gesteeld. Steeltje vleeskleurig, aan de basis donkerbruin, soms met wat wit mycelium. Deze fructificaties ontstaan niet uit een sclerotium, zoals bij bovengenoemde Sclerotinia. De asci zijn 145 - 185 x 10.5 - 13.5 μ en de ascosporen zijn 15.4 x 5.7 - 6.7 μ, ééncellig, kleurloos, ellipsoid, met twee duidelijke oliedruppels.

Deze apotheciën komen vrij talrijk voor op de vergane bladscheden en stengels van Glyceria aquatica.

White (1941), die het geslacht Rutstroemia monographisch bewerkte, geeft geen diagnose van een soort, die toepasselijk zou zijn op deze vondst.

Dennis (1956) noemt R. calopus, welke voorkomt op „dead stalks, leaves, and roots of grasses" en vermeldt in één geval Lolium perenne. Hij rekent de fungus van Glyceria tot R. calopus, maar er is ongetwijfeld ook grote verwantschap met R.henningsiana (Ploettn.) Dennis.Verder onderzoek zal uit moeten wijzen of dit inderdaad juist is.

L I T E R A T U U R

Buchwald, N.F. 1947. Sclerotiniaceae Daniae. In Friesia 3 (4) : 235 - 330.

Dennis, R.W.G. 1956. A. revision of the British Helotiaceae in the Herbarium of the Royal Botanic Gardens, Kew, with notes on related european species. In Myc.Pap. 62.

Whetzel, H.H. 1946. The cypericolous and juncicolous species of Sclerotinia. In Farlowia, 2 (3) : 385 - 437.

J.Daams (Oud-Loosdrecht) J.Gremmen (Stichting Bosbouwproefstation „De Dorschkamp", Wageningen)

(Tekeningen toegevoegd door redacteur).

EEN MERKWAARDIGE „VEZELKOP"

In de voorzomer komt het wel eens voor, dat door aanhoudende droogte in de bossen rond Breda geen plaatzwammen meer te vinden zijn. Dan zoeken we onze toevlucht in het „Goudbergven", vlak bij de Belgische grens, of in de „Krochten", bij Zundert.

De voorzomer van 1957 was hier ook bijzonder droog en er was zelfs geen Pholiota praecox te vinden. „De Krochten" leverden echter wel wat op. Het terrein bestaat uit een aantal plassen, min of meer dichtgegroeid met allerlei waterplanten. Enkele dammetjes maken het mogelijk er diep in te dringen. Aan de randen van de plassen vinden we geheel verlande stukken, met dichte begroeiing van Els en Wilg. En verder is er op vele plaatsen een zeer dichte ondergroei van Bramen,Bitterzoet en andere planten, die het terrein vrijwel ondoordringbaar maken.

Onder de Elzen vinden we vele soorten Alnicola's, er staan ondetermineerbare rozespoorders (Rhodophyllus); een kleine Hebeloma, ook alweer een niet te determineren soort, vinden we er in groot aantal en talrijke soorten Vezelkoppen (Inocybe) stellen ons telkens opnieuw weer voor problemen. Zo vonden we in 1955 de kleine Inocybe sqarrosa Rea daar in groot aantal. (Zie ook Fungus 25, pag. 31, 1955).

Op 20 juli 1957 ontdekten we onder Gelderse Roos een viertal

fig.3 Inocybe Bucknalli
(x 1)

kleine Vezelkopjes, die we nog nooit eerder hadden gezien. Een korte beschrijving ervan luidt:

Hoed: 15 - 25 mm, donker grijsbruin, hygrofaan, grijs opdrogend, wollig vlokkig, in het midden met kleine schubjes.

Steel: tot 50 mm lang en max. 2 mm dik, zeer donker bruin, echter wollig vlokkig, waardoor lederkleurig lijkend, aan de basis met een klein, 3 - 5 mm dik, mycelium knolletje (dus niet een vlezig knolletje, zoals bij vele Inocybe soorten voorkomt).

Sporen: zeer groot, hoekig-langwerpig, tot 18 x 9 micron.

Lamellen: tamelijk wijd uiteenstaand, donker van kleur, met een getand-gekartelde rand. Randcellen zeer talrijk, groot knotsvormig, ong. 80 x 20 micron.

Met deze gegevens gewapend werd eerst de „Flore" geconsulteerd, we kwamen er echter niet uit. Toen maar geprobeerd met Heim „Le Genre Inocybe". En ja hoor, binnen 5 minuten kwamen we terecht op <u>Inocybe Bucknalli</u> Massee. Het klopte allemaal precies, bijna te mooi om waar te zijn. Deze soort werd niet genoemd in de „Flore" en om de zaak nog mooier te maken, vermeldde Heim, dat hij Inocybe Bucknalli alleen maar kende van het gedroogd type materiaal uit het Kew Museum. De soort was in 1904 beschreven door Massee in „A Monograph of the Genus Inocybe Karsten", en daarna nooit meer vermeld. Direct stuurden we een paar exx. op naar het Rijksherbarium en spoedig kregen we bericht van onze Redacteur van Coolia: vergelijk eens de beschrijving in de „Flore" van <u>Rhodophyllus dysthales</u> (Peck). Dat deden we en zowaar: ook deze beschrijving klopte volkomen. „Hoe kan dat nu?", zult ge vragen.

De oplossing is verrassend:

<u>Inocybe Bucknalli</u> Massee is <u>Rhodophyllus dysthales</u> (Peck). Onze „Vezelkop" behoort wegens zijn sporevorm en ook wegens zijn andere microscopische kenmerken tot het geslacht <u>Rhodophyllus</u>. De sporenkleur vond ik echter als <u>oker</u>, <u>zonder</u> <u>rose</u>!

Uitvoerig vermeld is deze soort in het bekende werk van Favre: „Les Associations Fongiques des hautes Marais Jurassiens", op pag. 44 - 46. En ook in Pearson's „The Genus Inocybe" staat onze Vezelkop als valse Vezelkop vermeld.

Een algemene soort schijnt het echter niet te zijn, Lange vermeldt haar als zeldzaam, onder de naam <u>Rhodophyllus fumosellus</u>. Favre noemt een drietal vindplaatsen en ook in de omgeving van Parijs is deze Noord-Amerikaanse soort gevonden.

Wij vonden een groot aantal exx. op diverse plaatsen in „De Krochten" steeds onder Gelderse Roos, het meest eind juli en begin augustus, maar

ook begin november vonden we er nog drie.

En wie weet is deze soort niet zo zeldzaam, zoekt U maar eens goed onder Gelderse Roos op moerassige plaatsen!

Breda, 23 dec. 1957
P.B. Jansen.

M E D E D E L I N G

De penningmeesteresse dankt de vele leden, die reeds hun contributie 1958 per giro voldeden en verzoekt ook de overige leden hun ƒ 6,50 of ƒ 3,25 voor 1958 zo spoedig mogelijk te storten op postrekening no. 90902 ten name penningmeester Nederlandse Mycologische Vereniging te Amsterdam. Slechts een enkel lid betaalde nog niet de contributie 1957. Wilt u dit nu zo spoedig mogelijk doen en dan dus ƒ 13,- gireren? Dit spaart de inningskosten van ƒ 0,50, waarmede de contributie wordt verhoogd van die leden, die op 1 mei 1958 nog niet hebben betaald over 1958.

J.P.S. Smit.

L E D E N A D M I N I S T R A T I E

Overleden:

Prof. Dr. W.J. Jongmans, Heerlen: overleden oktober 1957.
Mevr. E.B. Maas-Van der Meulen, Hengelo: overleden december 1957.

Nieuwe leden:

G.J.F. Becker, Faas Eliaslaan 36, Baarn.
Mej. J. van Dragt, Stadionweg 246hs, Amsterdam (Z).
Kniphorst's Boekhandel, Hoogstraat 49, Wageningen.
A. Langerak, Mariahoek 8, Utrecht.
Th. Reynders, p/a Mevr. Zweige, Koningslaan 45, Utrecht (vroeger huisgenoot-lid).

Adreswijzigingen:

Mej. W. Albers, Pijnboomstraat 12, 's-Gravenhage (postbus vervalt).
P.J. Bels, Meterikseweg 12a, Horst (L).
British Mycological Society, c/o Dr. G.C. Ainsworth, Commonwealth Mycological Institute, Ferry Lane, Kew, Surrey, England.
H.G. van Endt, Park Arenberg 119, De Bilt (U).
Natuurhistorisch Museum, Enschede, p/a direct. G.M. Roding, M.H. Tromplaan 19.
Mej. M.H. Vaandrager, St. Lambertuspl. 1a, Horst (L).
Dr. L.S. Wildervanck, Petrus Campersingel 243, Groningen.

Vermist:

Mej. M.J.P. Louwerse, vroeger Eck en Wiel, nu adres onbekend.
W.F. Smit jr., vroeger Zandpoort 22, Deventer, nu adres onbekend.

Bedankt:

Mr. A.J. d'Ailly; Mej. G. Balfoort; M.J. Bredero; J.P.C. van Bijlevelt; P. Meulemeester; E.G. Seepers; Mej. Dr. M.P. Löhnis.

VARIATIES OP BEKENDE THEMA'S

I. Het elfenschermpje: Mycena pura (Pers. ex. Fr.) Quél.

Enige jaren geleden kwam ik opgetogen thuis van een wandeling door de „Leidse Hout". De oorzaak van mijn vreugde was een groepje bijzonder mooie paddestoelen die ik had gevonden. De hoeden waren ongeveer 5 cm in doorsnede en zeer typisch grijzig licht groen-geel, waarmee het intens purper-lila van de stelen sterk contrasteerde. De lamellen waren zeer licht grijs met een zwakke blauwige tint.

Mochten er al namen als „Collybia superba Bas" door mijn hoofd spelen, een nader onderzoek bluste mijn fantasieën snel. Ik bleek de kleurvariëteit van Mycena pura te pakken te hebben die bekend staat als var. lutea Secr.

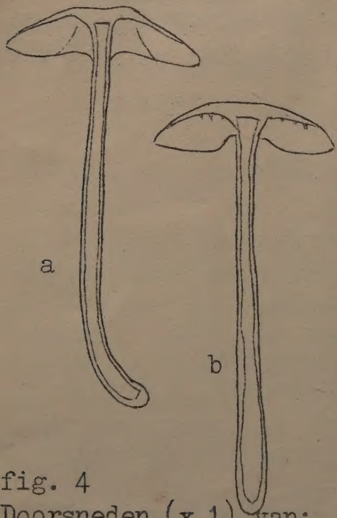

fig. 4
Doorsneden (x 1) van:
a. M. pseudopura;
b. M. pura.

Vorige herfst ben ik er weer op een andere manier ingelopen. De heer Kits van Waveren bracht een geheel witte plaatjeszwam mee die ik voor een wasplaat (Hygrophorus) hield. Toen ik echter cystiden op de lamellen vond en met jodium de sporen blauwgrijs en de hyphen roze werden, wist ik dat ik met een Mycena te doen had. Spoedig kwam ik toen bij Mycena pura var. alba Gillet terecht.

Als normale hoedkleur geeft Kühner in „Le Genre Mycena" aan: gelig lila tot lila-violet. Daarnaast noemt hij de variëteit rosea Schum. met roze hoed en licht roze tot witachtige steel. Nu is mijn ervaring dat M. pura hier bijna altijd roze is en zelden violet-lila.

Microscopisch verschillen deze kleurvariëteiten niet of weinig. Het zou echter aardig zijn als we voorkeur voor verschillende groeiplaatsen konden aantonen.

Nu nog iets over een dubbelganger: Mycena pseudopura Cooke, die op enkele plaatsen in ons land is gevonden. Deze soort is van M. pura te onderscheiden door aflopende lamellen (bij M. pura iets uitgebocht aangehecht) en niet amyloïde sporen. De hoedkleur is bruinig roze tot bruinig purper.

Voor het nagaan van de amyloid-reactie van sporen is geen microscoop nodig! Men zet een paddestoel te sporen en van de verkregen sporenfiguur schraapt men wat sporenstof bijeen en brengt dit op een glaasje. Men houdt dit glaasje boven een witte ondergrond en brengt er een druppel jodium-oplossing bij; wordt het sporenstof zwartig dan is de sporenwand amyloid (d.w.z. zetmeelachtig).

C. Bas.